

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Ağız-Diş Sağlığına İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi

Evaluation of Knowledge, Attitudes and Behaviors of Medical Faculty Students Regarding Oral and Dental Health

Gizem AYAN^{1*}
gizemicerler01@gmail.com

Tuğba MİSİLLİ¹
dt.tubay@outlook.com

Mehmet BULDUR¹
mehmetbuldur@comu.edu.tr

Orçun Alp ÖRCÜNLÜ²
orcunorcunlu@gmail.com

Hüseyin TANER²
huseyintaner.tr@gmail.com

ÖZ

Amaç: Genel sağlığın ayrılmaz bir parçası olan ağız-diş sağlığının korunmasında diş hekimlerine olduğu kadar tıp hekimlerine de büyük görev düşmektedir. Bu çalışmanın amacı tıp fakültesi 1. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin ağız-diş sağlığına ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntemler: Çalışmaya Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören 112 1. sınıf ve 92 6. sınıf öğrencisi dahil edilmiştir. Tıp fakültesi öğrencilerine ağız-diş sağlıklarına ilişkin bilgi düzeyleri ve oral hijyen alışkanlıklarını değerlendirmek amacıyla 23 sorudan oluşan anket formu online olarak gönderilmiştir. İstatistiksel analizde Frekans ve Ki-kare analizleri kullanılmış, $p<0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Tıp fakültesi öğrencilerinin öğrenim yılı ile diş hekimine gitme sıklığı ($p=0,011$), ağız-diş sağlığı ile ilgili eğitim alma durumu ($p=0,023$), diş çürüklerinin ve fırçalama sırasında dişeti kanamasının olası nedenleri ($p<0,001$), diş plağının etkileri ($p=0,014$), ağız hastalıklarıyla ilişkili olabilecek sistemik hastalıklar ve diş hekim konsültasyonu gerektiren hasta gruplarına verdikleri yanıtlar ($p<0,001$) arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Tıp fakültesi öğrencileri, ağız-diş sağlığıyla ilgili en sık diş hassasiyeti, diş çürüğü ve dişeti kanaması problemleri yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç: Tıp fakültesi eğitimi, öğrencilerin ağız-diş sağlığıyla ilgili bilgi düzeylerinde olumlu anlamda bir katkı sağlasa da bunun yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Koruyucu diş hekimliği alanında hekimlerin rolünün anlaşılabilmesi için ağız ve diş sağlığı konusunun tıp eğitimi müfredatında yer almasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ağız hijyen alışkanlıkları, Ağız-diş sağlığı, Tıp fakültesi öğrencileri.

Geliş: 30.03.2023

Kabul: 16.07.2023

Yayın: 28.08.2023

ABSTRACT

Aim: Physicians, as well as dentists, play an important role in protecting oral and dental health, which is an essential component of overall health. The aim of this study was to evaluate the oral and dental health knowledge, attitudes, and behaviors of medical undergraduate students in the first and sixth year.

Material and Methods: 112 1st-year and 92 6th-year medical students of Çanakkale Onsekiz Mart University were included in the study. A questionnaire consisting of 23 questions was sent online to medical students to determine their knowledge of oral and dental health and their oral hygiene habits. Frequency and Chi-square analyses were used for statistical analysis, and $p<0.05$ was considered statistically significant.

Results: A significant relationship was found between medical students' years of education and their responses to frequency of dental visits ($p=0.011$), received training on oral health before ($p=0.023$), possible causes of dental caries and gingival bleeding during tooth brushing ($p<0.001$), the effects of dental plaque ($p=0.014$), the systemic diseases that may be associated with oral diseases, and the patient groups requiring dental consultation ($p<0.001$). Medical students stated that they most commonly experience tooth hypersensitivity, dental caries and gingival bleeding problems related to oral and dental health.

Conclusion: Although medical education contributed positively to the knowledge level of students about oral-dental health, this was insufficient. It is considered that it would be beneficial to include the subject of oral-dental health in the medical education curriculum in order to understand the role of physicians in the field of preventive dentistry.

Keywords: Medical students, Oral hygiene habits, Oral-dental health

Received: 30.03.2023

Accepted: 16.07.2023

Published: 28.08.2023

Atıf/ Citation: Ayan G., Misilli T., Buldur M., Örcünlü O. A., Taner H. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Ağız-Diş Sağlığına İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. NEU Dent J. 2023;5:83-91.

* Sorumlu Yazar/Corresponding Author

1. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Restoratif Diş Tedavisi Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye
2. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Çanakkale, Türkiye

"This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Ağız ve diş sağlığı genel sağlığın ayrılmaz bir parçasıdır.¹⁻³ Ağız hastalıkları ile diyabet, hipertansiyon, metabolik sendrom, obezite ve kardiyovasküler hastalıklar gibi sistemik hastalıklar arasında yakın bir ilişki vardır.⁴⁻⁷ Ağız hastalıkları sistemik hastalıkların gelişmesine neden olabileceği gibi,^{8,9} ağız hastalıklarının gelişmesinden de sistemik hastalıklar sorumlu tutulabilmektedir.^{10,11}

Toplumların genelinde tıp hekimlerine başvuran bireylerin sayısı, diş hekimlerine başvuran bireylerin sayısından fazladır. Bu nedenle, ağız ve diş sağlığı konusunda bilinçli bir toplum yaratılmasında, tıp hekimlerinin bu konudaki farkındalıkları yadsınamaz bir öneme sahiptir.^{12,13} Aynı zamanda tıp hekimlerinin ağız hijyeni alışkanlıkları da topluma rol model oluşturulmasında oldukça önemlidir.¹⁴ Bir toplumda ağız-diş sağlığının genel sağlık durumu ile olan ilişkisinin farkındalığının sağlanması ancak diş hekimleri ve tıp hekimlerinin beraber uyum içinde çalışmalarıyla mümkündür.¹⁵

Ülkemizde diş tedavilerinin maliyetlerinin yüksekliği, diş hekimlerinin sayısının tıp hekimlerine göre görece az oluşu, dental tedavilere yönelik malzeme ve ekipmanların özellikle kırsal kesimlerde kolaylıkla sağlanamaması nedeniyle ağız-diş sağlığına yönelik hizmetler için acil servislere ve sağlık ocaklarına başvurulabilmektedir.¹⁶ Yükseköğretim istatistiklerine göre 2021-22 yıllarında 13.239 yeni mezun tıp hekiminin olduğu ve bu sayının yıllara göre artış gösterdiği bilinmektedir.¹⁷ Yeni mezun hekimlerin büyük bir kısmının 1. basamak sağlık kuruluşlarında göreve başlayacakları göz önünde bulundurulduğunda, tıp fakültesi eğitimi sırasında hekim adaylarına ağız-diş sağlığının korunması ve bakımı hakkında doğru bilgi ve davranış şeklinin benimsetilmesinin büyük önem arz ettiği düşünülmektedir. Böylece diş hekimlerinden önce tanışılan tıp hekimlerinin özellikle ebeveynlere rehberlik etmesiyle iyi bir bakım ve kontrol alışkanlığı çocukluktan kazandırılabilir. Erişkin bireylerde ise çürük riski yüksek bireylerin tanınması ve diş hekimlerine yönlendirilmesiyle çürüğün önlenmesi için özel koruyucu stratejilerin uygulanmasına fırsat tanınabilecektir.

Tıp fakültesi eğitim müfredatında, ağız-diş sağlığı ve ağız-diş sağlığının genel sağlık ile ilişkisine yönelik yeterli bir eğitimin mevcut olmadığı bilinmektedir.^{18,19} Bu nedenle araştırmanın hipotezi, tıp fakültesi

eğitiminin hekim adaylarının ağız-diş sağlığı alışkanlıkları ve ağız-diş sağlığına ilişkin bilgi düzeylerinde fark edilir bir katkı yaratmadığı yönündedir. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı tıp fakültesi 1. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin ağız-diş sağlığı alışkanlıkları ve ağız ve diş sağlığına ilişkin bilgi düzeylerini karşılaştırarak, tıp eğitiminin bu anlamda fark edilebilir bir katkı oluşturup oluşturmadığını belirleyip, saptanan eksikliklere çözüm önerileri sunmaktır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Araştırma izni Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 01.12.2022 tarih ve 21/17 sayılı karar ile alınmıştır. Ardından çalışmanın gerçekleştirileceği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden araştırma amaçlı tıp fakültesi öğrencilerine anket uygulama izni alınmıştır.

Araştırma evrenini 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören 1. sınıf ve 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Aralık 2022-Ocak 2023 tarihleri arasında 400 tıp fakültesi öğrencisi, çevrimiçi anket daveti aracılığıyla çalışma hakkında yazılı olarak bilgilendirilmiştir.

Veri toplamada online anket formundan yararlanılmıştır. Anket formu demografik özelliklerin, ağız-diş sağlığıyla ilgili tutum, davranış ve bilgi düzeylerinin sorgulandığı dört bölümden oluşan toplam 23 soru içermektedir. Anket soruları, Mulla ve Omar²⁰'in tıp fakültesi öğrencileriyle gerçekleştirdiği, Yao ve ark.²¹'nin diş hekimliği ve tıp fakültesi öğrencilerini kıyasladığı önceki çalışmalarından uyarlanmıştır. Anketin 1. kısmında katılımcıların yaş, cinsiyet ve öğrenim yıllarından oluşan demografik özelliklerinin yer aldığı sorular; 2. kısmında dişlerini günde kaç kez fırçaladıkları, diş fırçalamaya ayırdıkları süre gibi ağız-diş sağlığına ilişkin davranışları ve ağız-diş sağlığıyla ilgili yaşadıkları mevcut problemlerin yer aldığı sorular; 3. kısmında ağız-diş sağlığına ilişkin tutumlarının yer aldığı sorular; 4. kısmında ise ağız-diş sağlığına ilişkin bilgi soruları yer almaktadır. Anket formu <https://docs.google.com/forms/> üzerinden tıp fakültesi öğrencilerine gönderilmiştir.

İstatistiksel Analiz

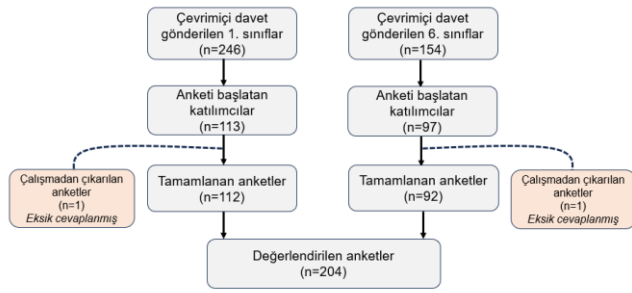
Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde IBM-SPSS 21.0 (Chicago, IL, ABD) yazılım programı kullanılmıştır. Demografik veriler Frekans analizi ile,

kategorik değişken farklılıkları ise Ki-kare analizi ile belirlenmiştir. $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

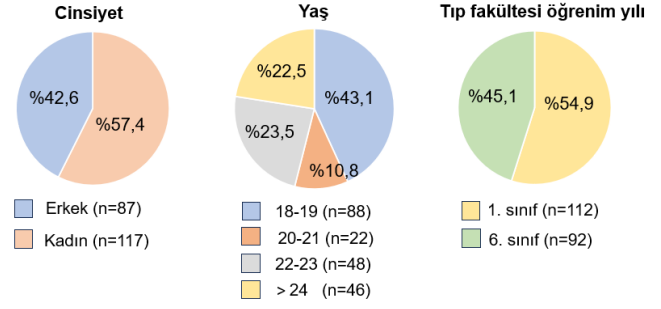
BULGULAR

Çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden ve anket formunu eksiksiz dolduran 112 1. sınıf ve 92 6. sınıf, toplamda 204 tıp fakültesi öğrencisi çalışmaya dahil edilmiştir (Şekil 1). Anket yanıtlama oranı %51 olarak tespit edilmiştir. Şekil 2 anket katılımcılarının demografik verilerini özetlemektedir. Çalışmaya katılan bireylerin, cinsiyet ve öğrenim gördükleri yıl dağılımları oranlarının benzerlik gösterdiği, katılanların çoğunluğunun (%43,1) 18-19 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Şekil 1: Çalışmanın akış şeması

Şekil 2: Katılımcıların demografik özellikleri

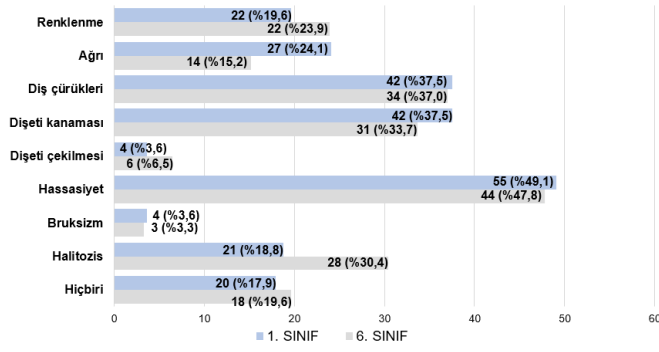

Çalışmaya katılan tıp fakültesi öğrencilerinin ağız-diş sağlığı davranışlarının dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir. Buna göre öğrencilerin öğrenim yılı ile diş hekimine gitme sıklıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p=0,011$). 1. sınıf öğrencilerinin %54,5'inin 'problem yaşar yaşamaz', 6. sınıf öğrencilerinin ise %39,1'inin 'problem uzun süre devam ettiğinde' diş hekimine başvurdukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin öğrenim yılı ile ağız-diş sağlığı davranışları arasında bir diğer anlamlı ilişki ağız-diş sağlığı eğitimi alma konusunda gözlenmektedir ($p=0,023$). Çalışmaya katılan 1. sınıf öğrencilerinin %17,9'u, 6. sınıf öğrencilerinin ise %31,5'i daha önce bu konuyla ilgili bir eğitim aldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 1: 1. sınıf ve 6. sınıf tıp fakültesi öğrencilerinin ağız-diş sağlığı davranışlarının dağılımı

Sorular	1.sınıf n (%)	6.sınıf n (%)	Ki-kare	P-değeri
Günlük diş fırçalama sıklığı				
≤1 kez	20 (17,9)	14 (15,2)	0,570	0,752
2 kez	80 (71,4)	70 (76,1)		
≥3 kez	12 (10,7)	8 (8,7)		
Diş fırçalama süresi				
≤1 dk	16 (14,3)	16 (17,4)	0,417	0,812
2 dk	68 (60,7)	55 (59,8)		
≥3 dk	38 (25,0)	21 (22,8)		
Diş fırçası değiştirme sıklığı				
≤3 ay	58 (51,8)	37 (40,2)	2,719	0,257
Yılda 2 kez	42 (37,5)	43 (46,7)		
Kullanılamayacak hale geldiğinde	12 (10,7)	12 (13,0)		
Diş hekimine gitme sıklığı				
Düzenli olarak	11 (9,8)	11 (12,0)	11,072	0,011*
Problem yaşar yaşamaz	61 (54,5)	30 (32,6)		
Problem uzun süre devam ettiğinde	32 (28,6)	36 (39,1)		
Yaşam kalitesini ciddi boyutta etkileyince	8 (7,1)	15 (16,3)		
Diş fırçalama yöntemi				
Dikey hareketlerle	17 (15,2)	13 (14,1)	0,932	0,818
Yatay hareketlerle	9 (8,0)	11 (12,0)		
Dairesel hareketlerle	67 (59,8)	52 (56,5)		
Düzensiz, rastgele hareketlerle	19 (17,0)	15 (16,3)		
Uygulanan diğer oral hijyen yöntemleri				
Diş ipi	21 (18,8)	20 (21,7)	0,793	0,977
Ağız çalkalama solüsyonu	27 (24,1)	23 (25,0)		
Şekersiz sakız	29 (25,9)	20 (21,7)		
Kürdan	23 (20,5)	19 (20,7)		
Hiçbir şey	30 (26,8)	24 (26,1)		
Ağız-diş sağlığı ile ilgili eğitim alma durumu				
Evet	20 (17,9)	29 (31,5)	5,168	0,023*
Hayır	92 (82,1)	63 (68,5)		

Şekil 3: Tıp fakültesi öğrencilerinin ağız-diş sağlığıyla ilgili mevcut problemlerinin dağılımı

Tıp fakültesi 1. sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin ağız diş sağlığıyla ilgili mevcut problemlerinin dağılımı Şekil 3'de gösterilmiştir. Tıp fakültesi öğrencilerinin ağız diş sağlığı ile ilgili en yaygın problemlerini diş hassasiyeti oluştururken, bunu diş çürüğü ve dişeti kanaması takip etmektedir. 1. sınıf öğrencilerinin

%49,1'i, 6. sınıf öğrencilerinin %47,8'i diş hassasiyeti problemi yaşamaktadır. 1. sınıf öğrencilerinin %37,5'i diş çürükleri ve dişeti kanaması problemi ile karşı karşıya kalırken, 6. sınıf öğrencilerinin ise %37'si diş çürükleri, %33,7'si dişeti kanaması problemine sahiptir.

Çalışmaya katılan tıp fakültesi öğrencilerinin ağız-diş sağlığı eğitimi alma durumlarına göre ilgili sorulara verdikleri cevaplar Tablo 2'de gösterilmiştir. Buna göre eğitim alma durumu ile 6. sınıfların 'yapay dişlerin doğal dişlerle ilgilenmekten daha az sorunlu olduğuna inanıyorum' önermesine verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p=0,009$). Eğitim alanların %6,9'u, eğitim almadığını belirtenlerin ise %15,9'u bu önermeye katıldıklarını ortaya koymuştur.

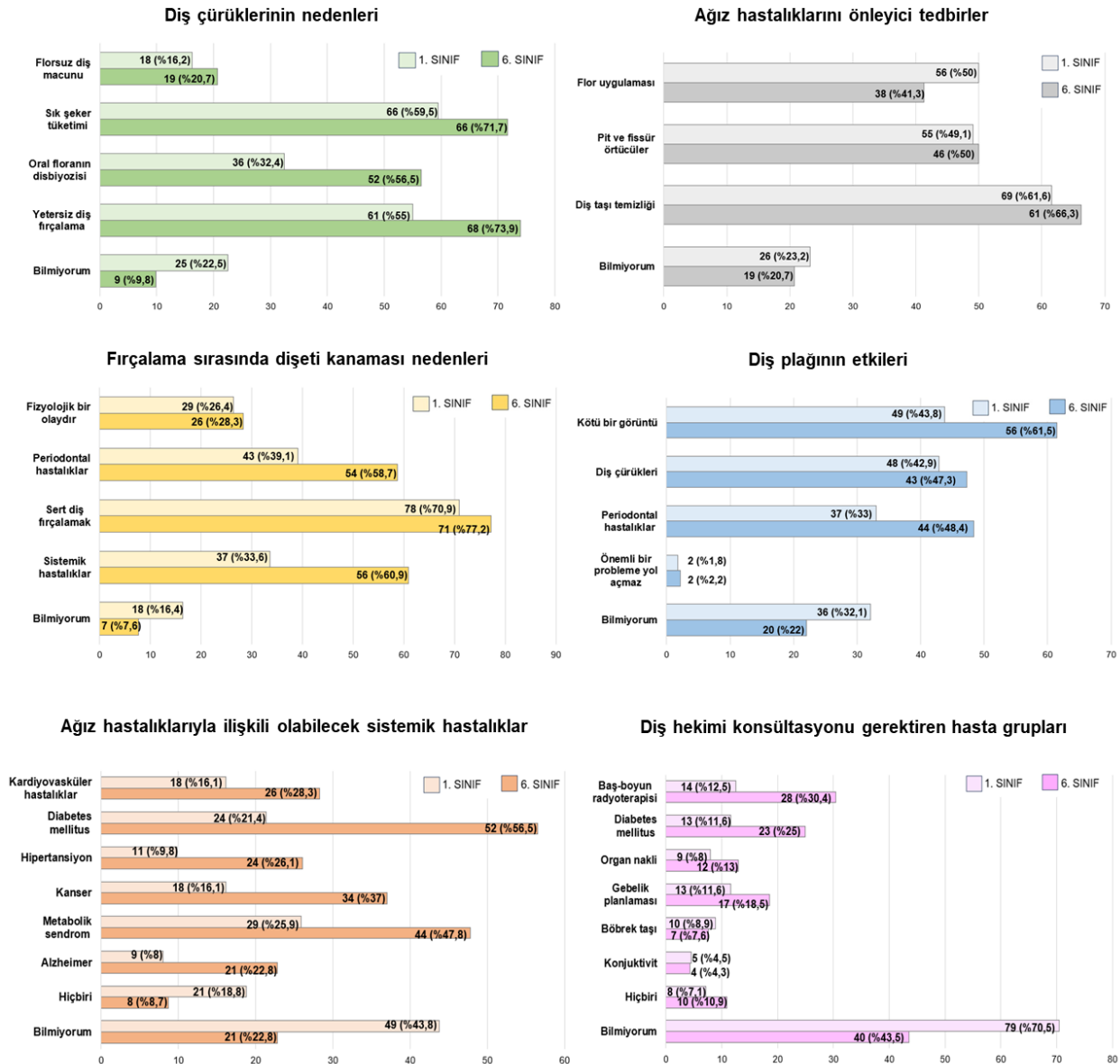
Tablo 2: Tıp fakültesi öğrencilerinin eğitim alma durumlarına göre ağız-diş sağlığı tutumlarının dağılımı

Ağız-diş sağlığı eğitimi alma durumu	Tıp fakültesi öğrenim yılı					
	1. SINIF		Ki-kare P-değeri	6. SINIF		Ki-kare P-değeri
	Evet n (%)	Hayır n (%)		Evet n (%)	Hayır n (%)	
Ağız sağlığının genel vücut sağlığı için önemli olduğunu düşünüyorum.						
Katılıyorum	20(100,0)	92(100,0)	-	29(100,0)	62(98,4)	0,465 0,495
Katılmıyorum	0(0,0)	0(0,0)		0(0,0)	0(0,0)	
Bilmiyorum	0(0,0)	0(0,0)		0(0,0)	1(1,6)	
Diş kaybının yaşlanmanın normal bir parçası olduğuna inanıyorum.						
Katılıyorum	4(20,0)	28(30,4)	3,691 0,158	6(20,7)	19(30,2)	2,049 0,359
Katılmıyorum	10(50,0)	52(56,5)		18(62,1)	29(46,0)	
Bilmiyorum	6(30,0)	12(13,0)		5(17,2)	15(23,8)	
Yapay dişlerin doğal dişlerle ilgilenmekten daha az sorunlu olduğuna inanıyorum.						
Katılıyorum	1(5,0)	16(17,4)	2,024 0,364	2(6,9)	10(15,9)	9,466 0,009*
Katılmıyorum	15(75,0)	58(63,0)		16(55,2)	46(73,0)	
Bilmiyorum	4(20,0)	18(19,6)		11(37,9)	7(11,1)	
Eğer fırçalarken diş etlerim kanyorsa, bu genellikle çok fazla fırçaladığım ve dişlerimi fırçalamayı bırakmam gerektiği anlamına gelir.						
Katılıyorum	4(20,0)	13(14,1)	0,738 0,691	4(13,8)	11(17,5)	1,840 0,399
Katılmıyorum	13(65,0)	59(64,1)		23(79,3)	42(66,7)	
Bilmiyorum	3(15,0)	20(21,7)		2(6,9)	10(15,9)	
Dişlerimin nasıl düzgün fırçalanacağını bildiğime inanıyorum.						
Katılıyorum	15(75,0)	71(77,2)	3,514 0,173	26(89,7)	41(65,1)	6,066 0,048
Katılmıyorum	0(0,0)	9(9,8)		1(3,4)	8(12,7)	
Bilmiyorum	5(25,0)	12(13,0)		2(6,9)	14(22,2)	
Sadece diş fırçalamayla oral hijyenimi yeterli düzeyde sağlayacağıma inanıyorum.						
Katılıyorum	7(35,0)	21(22,8)	1,835 0,399	3(10,3)	8(12,7)	2,658 0,265
Katılmıyorum	11(55,0)	53(57,6)		23(79,3)	40(63,5)	
Bilmiyorum	2(10,0)	18(19,6)		3(10,3)	15(23,8)	

Çalışmaya katılan tıp fakültesi öğrencilerinin ağız-dış sağlığıyla ilgili bilgi sorularına verdikleri yanıtların dağılımı Şekil 4'te verilmektedir. Öğrencilerin öğrenim yılları ile diş çürükleri ve fırçalama sırasında dişeti kanamasının olası nedenlerine verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,001$). Diş çürüklerinin nedenleri, 1. sınıf öğrencileri tarafından çoğunlukla sık şeker tüketimi (%59,5) olarak görülürken, 6. sınıf öğrencileri ise çürüklerin en sık yetersiz diş fırçalamadan (%73,9) kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. Hem 1. sınıf hem de 6. sınıf öğrencileri fırçalama sırasında dişeti kanamasının olası sebeplerini en sık 'sert diş fırçalamak' (sırasıyla %70,9; %77,2) olarak bildirmiştir. Öğrencilerin öğrenim yılları ile diş plağının ağız-dış sağlığına etkisi sorusuna verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiş ($p=0,014$); diş plağının ağız-dış sağlığına olası etkisi en sık 'kötü bir görüntü'

(1. sınıflar için %43,8; 6. sınıflar için %61,5) olarak yanıtlanmıştır. Öğrencilerin öğrenim yılları ile ağız hastalıklarıyla ilişkili olabilecek sistemik hastalıklar ve diş hekimi konsültasyonu istenmesi gereken hasta gruplarına verdikleri yanıtlar arasında da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,001$). Ağız hastalıkları ile ilişkili olabilecek sistemik hastalıkları, 1. sınıf öğrencileri çoğunlukla bilmediklerini belirtirken (%43,8), 6. sınıf öğrencileri en yüksek oranda diabetes mellitus (%56,5) ile ilişkilendirmiştir. Diş hekimi konsültasyonu gerektiren hasta grupları sorulduğunda, hem 1. sınıf hem 6. sınıf öğrencileri çoğunluğu 'Bilmiyorum' yanıtını verirken (sırasıyla %70,5; %43,5), bunu sırasıyla 'Baş-boyun radyoterapi alacak' (sırasıyla %12,5; %30,4), 'Diabetes mellitus' (sırasıyla %11,6; %25,0) ve 'Gebelik planlayan bireyler' (sırasıyla %11,6; %18,5) yanıtları takip etmiştir.

Şekil 4: 1. sınıf ve 6. sınıf tıp fakültesi öğrencilerinin ağız-dış sağlığıyla ilgili bilgi sorularına verdikleri yanıtların dağılımı

TARTIŞMA

Ülkemizde Sağlık Bakanlığı'nın 2021 verilerine göre tıp hekimi sayısı 183.569 iken, diş hekimi sayısı 39.851'dir. Tıp hekimlerinin yaklaşık %20'si özel sektörde çalışırken, diş hekimlerinin yaklaşık %58,2'si özel sektörde çalışmaktadır.¹⁷ Özel sektörde yapılan diş tedavileri maliyetli olup, bu maliyet hastaların ağız-diş sağlığı problemlerini, günlük yaşamlarını olumsuz düzeyde etkileyinceye kadar ertelemesine neden olmaktadır.²² Ülkemizde yapılan ağız-diş sağlığı çalışmalarına bakıldığında, çürük ve dişeti hastalıklarıyla ilişkili fazla sayıdaki diş kayıpları, ağız-diş sağlığının korunması ve geliştirilmesine yönelik programların yetersiz kaldığını, koruyucu diş hekimliği uygulamalarına gereken önemin verilmediğini ortaya koymaktadır.²³ Bu sebeple, özellikle birinci basamak sağlık kuruluşlarında görevli hekimlerin ağız-diş sağlığı bilgisinin yeterli olması, bu konuda rehberlik edici ve yönlendirici bir rol oynaması beklenmektedir.²⁴⁻²⁶ Tıp hekimlerinin, ağız-diş sağlığı hakkındaki bilgi ve tutumlarını değerlendiren anket çalışmalarında da ağız-diş hastalıklarının, toplumsal ve profesyonel olarak alınacak bir takım önlemlerle önlenileceği konusunda fikir birliğinde oldukları görülmüştür. Bu konuyla ilgili ülkemizde aile hekimliği asistan hekimleriyle yapılan bir anket çalışmasında neredeyse tüm katılımcılar, aile hekimlerinin toplum ağız ve diş sağlığını geliştirmede önemli role sahip olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir.²⁶ Pratisyen hekimlerle gerçekleştirilen başka bir çalışmada da benzer şekilde hekimler, mezuniyet öncesi ve sonrası ağız ve diş sağlığı eğitimi alma ile bu konudaki öz güvenin artırdığını ve oral hastalıkların önlenmesinde birinci basamağın oldukça önemli bir rol üstlendiğine inandıklarını ifade etmişlerdir.²⁷

Tıp fakültesi öğrencilerinin ağız-diş sağlığına yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını ölçmeyi amaçlayan bu çalışmamıza katılan hekim adaylarının büyük çoğunluğu ağız-diş sağlığı ile ilgili eğitim almadıklarını (%76) belirttikleri de neredeyse tamamı ağız sağlığının genel vücut sağlığı için önemli olduğu düşüncesindeydi. Öte yandan, ağız-diş sağlığı ile ilgili eğitim aldığını belirten 6. sınıfların %6,9'u doğal dişlere bakmanın yapay dişlere bakmaktan daha zor olduğuna inandığını, %37,9'u ise bu konuda bilgisi olmadığını belirtmiştir. Yine eğitim aldığını belirten 1. sınıfların

%25'i, 6. sınıfların %6,9 dişlerini doğru şekilde fırçaladığına emin değilken, 1. sınıflar için %35'lik, 6. Sınıflar için %10,3'lük bir kısım sadece diş fırçalamayla yeterli oral hijyeni sağlayacağına inanıyordu. Bulgular, tıp fakültesi öğrencilerine ağız-diş sağlığına ilişkin eğitim sağlanma noktasında eksikliklerin olduğunu, lisans eğitimleri sürecinde maruz kaldıkları ağız-diş sağlığına yönelik bilgi kaynaklarının yetersiz kaldığını göstermektedir. Benzer şekilde tıp ve diş hekimliği fakültelerindeki öğrencilerin ağız-diş sağlığı eğitimine yönelik bilgi düzeylerinin karşılaştırıldığı önceki bir araştırmada da tıp hekimi adaylarının ağız-diş sağlığında temel bilgiler konusunda dahi yeterli bilgi düzeyi ve eğitime sahip olmadıkları gözlenmiştir.²⁴ Malezya ve Avustralya tıp fakültelerinde ağız sağlığı eğitiminin kapsamını belirlemeyi amaçlayan bir başka çalışmada ise her iki ülkedeki tıp fakültelerinde de ağız sağlığı ile ilgili verilen eğitimin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.²⁸ Mulla ve Omar²⁰ tıp fakültesi öğrencilerinin ağız sağlığı bilgi, tutum ve davranışlarının orta düzeyde olduğunu belirtmiş, öğrencilerin neredeyse tamamının ağız sağlığının genel vücut sağlığı için önemli olduğunu farkındalığını vurgulamıştır.

Ağız hastalıklarının temelini oluşturan diş çürüğü ve periodontal hastalıklar, davranışla değiştirilebilen hastalıklar olarak kabul edilirler.²⁹ Bu yüzden, temelde bu tip hastalıkların önlenilebilmesi için toplumsal bir davranış değişikliğinin yaratılması zorunludur. Topluma rol model olan hekim ve hekim adaylarının doğru ağız-diş sağlığı davranışları ve alışkanlıkları sergilemesi hem kendi sağlıkları hem de toplum sağlığının korunması noktasında önemli bir faktörü oluşturmaktadır. Çalışmamıza katılan hekim adaylarının yaklaşık %80'i ağız-diş sağlığı ile ilgili en az bir problem yaşamaktadır. Tespit edilen en yaygın problemi diş hassasiyeti oluştururken, diş çürüğü, dişeti kanaması, renklenme, halitozis ve ağrı şikayetleri de hekim adaylarının yaşadığı problemler arasında sıkça rastlanmaktadır. Misilli ve ark.³⁰ göğüs hastalıkları branşından hekimlerle yaptıkları çalışmalarında, hekimlerin ağız-diş sağlığı ile ilgili yaşadığı problemler arasında en sık diş hassasiyeti, diş çürükleri, renklenme, dişeti kanaması ve brüksizme rastlandığını belirtmiştir. Bizim çalışmamızla benzer şekilde Yao ve ark.²¹ çalışmalarında, tıp fakültesi öğrencilerinin dişeti kanaması, diş çürüğü, renklenme, diş hassasiyeti, ağız kokusu problemleri yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların çoğu günde iki kez, 2 dk boyunca ve dairesel

hareketlerle dişlerini fırçalamaktadır. Ancak hekim adaylarının yalnızca %10'u düzenli olarak diş hekimine gitmektedir. Diş hekimi ziyaretlerini 1. sınıflar çoğunlukla problem yaşar yaşamaz, 6. sınıflar problem uzun süre devam ettiğinde gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Bu durumun bilgi yetersizliğinden ziyade, tıp fakültesi eğitimi sürecinde giderek yoğunlaşan ders yükünden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Neela ve ark.³¹ araştırmalarında tıp fakültesi öğrencilerinin çoğunun doğru fırçalama tekniğini bilmediğini ve dişlerini günde 1 kez fırçaladığını belirtmiştir. Naseem ve ark.³² yaptıkları çalışmada, tıp fakültesi öğrencilerinin çoğu günde 2 kez ve orta sert diş fırçasıyla dişlerini fırçalamaktadır. Hekim adaylarının %47'si fırça+gargara kullanırken, %8'i fırça+diş ipi kullanmakta, %35'i de iki ayda bir diş fırçasını değiştirmektedir. Jacob ve ark.³³ Hindistan'da çalışmalarına katılan tıp fakültesi öğrencilerinin çoğunun diş hekimine hiç gitmediğini ya da sadece akut diş problemi durumunda diş hekimini ziyaret ettiklerini belirtmiştir. Önceki çalışmaların bulguları da araştırmamıza paralel şekilde, tıp fakültesi öğrencilerine ayrıntılı oral hijyen eğitiminin verilmesi ve düzenli diş hekimi kontrollerine teşvik edilmesi gerekliliğini kanıtlamaktadır.

Çalışmamıza katılan hekim adaylarının buldukları öğrenim yılına göre ağız-diş sağlığıyla ilgili bilgi sorularına verdikleri yanıtlar incelendiğinde, 1. sınıf öğrencilerin 6. sınıftakilere kıyasla diş çürükleri ve fırçalama sırasında dişeti kanamasının olası nedenleri ve diş plağının etkileri sorularına daha sık 'Bilmiyorum' yanıtını verdikleri gözlenmektedir. Zulfiqar ve ark.³⁴ benzer bir çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin 'fırçalama sırasında dişeti kanaması' ve 'dişeti problemleri' farkındalıklarının ve 'dişeti problemlerinin tedavisi' konularında bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu bildirmiştir. Arıkan ve ark.³⁵ ise tıp fakültesi son sınıftaki öğrencilerle yaptıkları araştırmalarında, sorulan 40 bilgi sorusu neticesinde hekim adaylarının ağız-diş sağlığı ile ilgili anatomi ve fizyoloji, bebeklik ve çocukluk, gebelik dönemi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirlemiştir.

Katılımcılar arasında öğrenim düzeylerine göre ağız-diş sağlığıyla ilgili bilgi sorularına verdikleri yanıtlar açısından en belirgin fark, ağız hastalıklarıyla ilişkili olabilecek sistemik hastalıklar ve diş hekimi konsültasyonu gerektiren hasta grupları konularında tespit edilmiştir. Ağız hastalıklarıyla ilişkili olabilecek sistemik hastalıklar sorusuna 1. sınıf öğrenciler en sık

'Bilmiyorum' yanıtını verirken (%43,8), 6. sınıfların verdiği en sık yanıtı 'Diabetes mellitus' (%56,5) oluşturmaktadır. Diş hekimi konsültasyonu gerektiren hasta gruplarında ise 'Bilmiyorum' yanıtının 1. sınıf öğrenciler arasında oldukça yüksek oranda verildiği (%70,5) görülmüştür (6. sınıflar için bu oran %43,5'ti). Oyetola ve ark.³⁶ tıp hekimleri, hemşireleri ve öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, katılımcıların %92'si daha önce hiçbir hastayı diş hekimine konsülte etmemiştir. Zhang ve ark.¹⁶'nın Hong Kong'da 809 tıp ve diş hekimliği öğrencisinin katıldığı araştırmalarında ise öğrencilerin %77'si tıp ve diş hekimliği iş birliğine yönelik iyi bir tutum ve farkındalık sergilemiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak, tıp fakültesi öğrencilerinin ağız-diş sağlığının sistemik hastalıklarla ilişkine yönelik farkındalıklarının ve bunun bir sonucu olarak mesleki yaşamlarındaki diş hekimleriyle olan etkileşimlerini artırılması gerektiği düşünülmektedir. Böylece tıp ve diş hekimliği arasında gereken iş birliği sağlanarak, hem koruyucu diş hekimliği uygulamaları açısından hem de genel sağlığın korunması açısından faydalı olacağı öngörülmektedir.

Çalışmamızın limitasyonları arasında; araştırmanın Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören 1. ve 6. sınıfların dahil olduğu kısıtlı bir evrene sahip olması, araştırmaya katılımın online anket formu üzerinden gerçekleşmesi nedeniyle katılımcıların sorulara verdikleri yanıtların güvenilirliği, çalışmaya dahil olan öğrencilerin ağız-diş sağlığı durumunun belirlenmesinde dental muayenelerinin yapılmaması gösterilebilir.

SONUÇ

Çalışmamızın sonucunda, öğrencilerin öğrenim yılı ile ağız-diş sağlığı eğitimi alma durumları ve ağız-diş sağlığı ile ilgili bilgi sorularına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Tıp fakültesi eğitiminin öğrencilerin ağız-diş sağlığına ilişkin bilgi düzeylerinde fark edilebilir bir katkısı olduğu ancak bunun yetersiz kaldığı görülmüştür. Hekim adaylarının ağız-diş sağlığıyla ilgili belirli konularda bilgi sahibi oldukları, ancak hem toplumda rol model oluşturmaları hem de koruyucu önlemler için işbirliklerinin artırılabilmesi noktasında bu konudaki bilgi düzeylerinin iyileştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu amaçla tıp fakültesi lisans eğitiminde ağız-diş sağlığı eğitim programlarının düzenlenmesi hem hekimlerin kendi sağlığı hem de toplum sağlığı açısından yararlı olacaktır.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için gerekli etik onay Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından alınmıştır. (01.12.2022 tarih ve 21/17 sayılı karar ile alınmıştır.)

Finansal Destek: Bu çalışma için herhangi bir kurum veya kuruluşun finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları: Tasarım: GA, TM, MB Veri toplama veya veri girişi yapma: OAÖ, HT Analiz ve yorum: TM Literatür tarama: GA, TM Yazma: GA, TM, MB

KAYNAKLAR

1. Sheiham A. Oral health, general health and quality of life. *SciELO Public Health*. 2005;83:644.
2. Petersen PE. The World Oral Health Report 2003: continuous improvement of oral health in the 21st century—the approach of the WHO Global Oral Health Programme. *Community Dent Oral Epidemiol*. 2003;31:3-24.
3. Baiju R, Peter E, Varghese N, Sivaram R. Oral health and quality of life: current concepts. *J Clin Diagn Res*. 2017;11:ZE21-6.
4. Nazir MA. Prevalence of periodontal disease, its association with systemic diseases and prevention. *Int J Health Sci*. 2017;11:72-80.
5. Winning L, Linden GJ. Periodontitis and systemic disease: association or causality? *Curr Oral Health Rep*. 2017;4:1-7.
6. Chan S, Pasternak GM, West MJ. The place of periodontal examination and referral in general medicine. *Periodontol 2000*. 2017;74:194-9.
7. Le Bars P, Matamoros S, Montassier E, Le Vacon F, Potel G, Soueidan A, et al. The oral cavity microbiota: between health, oral disease, and cancers of the aerodigestive tract. *Can J Microbiol*. 2017;63:475-92.
8. Bahekar AA, Singh S, Saha S, Molnar J, Arora R. The prevalence and incidence of coronary heart disease is significantly increased in periodontitis: a meta-analysis. *Am Heart J*. 2007;154:830-7.
9. Tavares M, Calabi KAL, San Martin L. Systemic diseases and oral health. *Dent Clin*. 2014;58:797-814.
10. Tanaka TI, Geist S-MRY. Dermatomyositis: a contemporary review for oral health care providers. *Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol*. 2012;114:e1-8.
11. Jia G, Zhi A, Lai P, Wang G, Xia Y, Xiong Z, et al. The oral microbiota—a mechanistic role for systemic diseases. *Br Dent J*. 2018;224:447-55.
12. Al-Omiri MK, Barghout NH, Shaweesh AI, Malkawi Z. Level of education and gender-specific self-reported oral health behavior among dental students. *Oral Health Prev Dent*. 2012;10:29.
13. Kılınç G, Günay T. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıf öğrencilerinin ağız dış sağlığı konusunda bilgi düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniv Tıp Fak Derg*. 2010;24:131-7.
14. Halboub ES, Al-Maweri SA, Al-Jamaei AA, Al-Wesabi MA, Shamala A, Al-Kamel A, et al. Self-reported oral health attitudes and behavior of dental and medical students, Yemen. *Glob J Health Sci*. 2016;8:143-50.
15. Sujatha B, Yavagal PC, Gomez MSS. Assessment of oral health awareness among undergraduate Medical Students in Davangere city: A cross-sectional survey. *J Indian Assoc Public Health Dent*. 2014;12:43.
16. Verma S, Chambers I. Dental emergencies presenting to a general hospital emergency department in Hobart, Australia. *Aust Dent J*. 2014;59:329-33.
17. Ankara: Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021. [Erişim tarihi: 20 Mart 2023]. <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/45316,siy2021-turkcepdf.pdf?0>
18. Zhang S, Lo E, Chu C-H. Attitude and awareness of medical and dental students towards collaboration between medical and dental practice in Hong Kong. *BMC Oral Health*. 2015;15:1-6.
19. Ramirez JH, Arce R, Contreras A. Why must physicians know about oral diseases?. *Teach Learn Med*. 2010;22:148-55.
20. Mulla RO, Omar OM. Assessment of oral health knowledge, attitude and practices among medical students of Taibah University in Madinah, KSA. *Br J Med Med Res*. 2016;18:1-10.
21. Yao K, Yao Y, Shen X, Lu C, Guo Q. Assessment of the oral health behavior, knowledge and status among dental and medical undergraduate students: a cross-sectional study. *BMC Oral Health*. 2019;19:1-8.
22. Vural UK, Öz FD, Dyrmiş A, Gökalp S. Diş hekimine başvuran hastaların ağız-dış sağlığı uygulamaları ile ilgili bildirimleri. *Türkiye Klinikleri J Dental Sci*. 2013;19:173-84.
23. Gökalp S, Güçiz Doğan B, Tekçiçek M, Berberoğlu A, Ünlüer Ş. Erişkin ve yaşlılarda ağız-dış sağlığı profili Türkiye-2004. Hacettepe Diş Hek Fak Derg. 2007;31:11-18.
24. Koşan Z, Akgül N, Bedir B, Çalıköğlü EO, Yılmaz S, Derelioğlu SŞ. Tıp ve diş hekimliği fakültelerinde ağız-dış sağlığı eğitimi yeterli mi? Öğrencilerin bilgi düzeylerinin karşılaştırması. *Turk J Public Health*. 2017;15:201.
25. Canbolat M. Hekim adaylarının ağız dış sağlığı konularında ve ağız bölgesindeki bazı anatomik

- yapılarla ilgili bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. Med Records. 2021;3:87-93.
26. Aypak C, Akbıyık Dİ, Bayram DE, Güneş NA, Görpelioglu S. Aile hekimliğinde ağız ve diş sağlığı: Asistan hekimlerin bilgi ve tutumları. Türkiye Aile Hek Derg. 2018;22:213-21.
 27. Riordain RN, McCreary C. Oral cancer–Current knowledge, practices and implications for training among an Irish general medical practitioner cohort. Oral Oncol. 2009;45:958-62.
 28. Ahmad M, Abuzar M, Razak I, Rahman SA, Borromeo G. Educating medical students in oral health care: current curriculum and future needs of institutions in Malaysia and Australia. Eur J Dent Educ. 2017;21:e29-38.
 29. Xuedong Z. Dental caries: principles and management. Berlin: Springer; 2015.
 30. Misilli T, Cabadağ ÖG, Çetin N. Göğüs hastalıkları branşındaki hekimlerin astım ve KOAH tedavisinde kullanılan ilaçların ağız sağlığına etkilerine yönelik farkındalıkları. Balıkesir Sağ Bil Derg. 2023;12:111-7.
 31. Neela PK, At M, Sesham VM, Pooja G, Pooja E. Dental awareness among medical students-a cross sectional study. Int J Oral Health Dent. 2018;4:156-62.
 32. Naseem S, Fatima SH, Ghazanfar H, Haq S, Khan NA, Mehmood M, et al. Oral hygiene practices and teeth cleaning techniques among medical students. Cureus. 2017;9:e1487.
 33. Jacob S, Saify M, Jain DK, Paiwal K. Self-assessed oral health awareness and attitude of the first and final year undergraduate medical and dental students in India. J Orofac Res. 2014;4:25-9.
 34. Zulfiqar R, Rasheed HU, Haider SA. Comparison of oral health-related knowledge, attitude and behavior among medical and non-medical categories of students of Lahore, Punjab-Pakistan. Acta Sci Dent Sci. 2019;3:154-8.
 35. Arıkan A, Özkan G, Pirinççi S, Abacıgil F, Keleş S, Okyay P. Hekim adaylarının ağız-diş sağlığı alışkanlıkları ve bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg. 2019;29:189-96.
 36. Oyetola EO, Oyewole T, Adedigba M, Aregbesola ST, Umezudike K, Adewale A. Knowledge and awareness of medical doctors, medical students and nurses about dentistry in Nigeria. Pan Afr Med J. 2016;23:172.